

Plan dydaktyczny przedmiotu geografia

zakres podstawowy dla klasy drugiej szkoły ponadpodstawowej uwzględniający kształcone umiejętności, postawy, kompetencje kluczowe oraz treści zawarte w podstawie programowej

Temat	Liczba godzin	Treści podstawy programowej	Cele ogólne	Kształcone umiejętności i postawy	Propozycje metod nauczania	Propozycje środków dydaktycznych	Uwagi
Dział 1. ZMIANY POLITYCZNE I GOSPODARCZE NA MAPIE ŚWIATA							
1. Polityczna mapa świata	2	VII.1	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia współczesny podział polityczny świata oraz analizuje przebieg procesów społeczno-ekonomicznych na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> – korzystanie z różnych źródeł informacji geograficznej, w tym z map tematycznych, danych statystycznych i tekstów źródłowych – przyjmowanie postawy patriotycznej, wspólnotowej i obywatelskiej – kształtowanie więzi emocjonalnych z krajem ojczystym 	<p>praca ze słownikiem geograficznym – wyjaśnienie terminów: <i>państwo, enklawa, eksklawa, morze terytorialne, morska strefa ekonomiczna, terytorium zależne</i>, praca z mapą, praca z danymi statystycznymi, praca z internetem, pogadanka heurystyczna na temat znaczenia ochrony Antarktydy dla całego świata</p>	<p>mapa polityczna świata, atlas geograficzny, słownik geograficzny, roczniki statystyczne lub inne opracowania statystyczne, na przykład <i>Świat w liczbach</i>, internet, podręcznik, tekst źródłowy: treść Układu Antarktycznego z 1.12.1959 r.</p>	<p>wykorzystanie źródeł internetowych, np.: http://arcowski.aq</p>
2. Kształtowanie się mapy politycznej świata po II wojnie światowej	2	VII.2, VII.3	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zmiany na mapie politycznej świata po II wojnie światowej – wskazuje na mapie politycznej świata obszary kolonialne krajów europejskich w połowie XX w. – omawia przyczyny rozpadu systemu kolonialnego na świecie – analizuje wpływ kolonializmu i jego rozpadu na współczesny podział polityczny świata, zróżnicowanie społeczeństw, występowanie migracji, dysproporcji w rozwoju państw oraz konfliktów zbrojnych 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenianie zjawisk i procesów politycznych, społeczno-kulturowych oraz gospodarczych w różnych regionach świata – kształtowanie postawy zrozumienia dla tradycji i kultur innych ludzi oraz ich prawa do życia w wolnym kraju – dostrzeganie aplikacyjnego charakteru geografii i jej związku z naukami politycznymi i historią – korzystanie z różnych źródeł informacji (np. fotografii), wyciąganie na ich podstawie wniosków, publikacji w internecie i czasopismach 	<p>praca z mapą polityczną świata współczesną i historyczną, pogadanka, dyskusja dydaktyczna, praca z różnymi źródłami informacji (z podręcznikiem, czasopismami, internetem), omówienie dostępnych fotografii obrazujących np. upadek muru berlińskiego</p>	<p>mapa polityczna świata, atlas geograficzny, internet, zdjęcia obrazujące ważne wydarzenia, np. upadek muru berlińskiego</p>	<p>proponowane źródła internetowe – publikacje: https://igo.org.pl/</p>

			– wskazuje zmiany na mapie politycznej Europy i Azji po II wojnie światowej				
3. Obszary integracji i dezintegracji we współczesnym świecie	1	VII.4	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym są procesy integracyjne i dezintegracyjne – podaje przyczyny oraz skutki tych procesów – omawia różnice pomiędzy integracją polityczną a gospodarczą – tłumaczy, czym są organizacje międzynarodowe oraz pozarządowe, podaje ich przykłady i charakterystykę – wyjaśnia pojęcia: <i>nacjonalizm</i>, <i>fundamentalizm</i>, <i>separatyzm</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenianie zjawisk i procesów politycznych, społeczno-kulturowych oraz gospodarczych w różnych regionach świata – interpretowanie treści różnych map, dzięki przeprowadzeniu dyskusji dydaktycznej–rozwijanie umiejętności komunikowania się i podejmowania konstruktywnej współpracy w grupie – docenianie znaczenia pokoju na świecie i przyjęcie postawy dbającej o jego zachowanie 	<p>pogadanka, praca z mapą polityczną świata (historyczną i współczesną), praca z tekstem źródłowym zamieszczonym w podręczniku, analiza SWOT – pozytywne i negatywne skutki integracji politycznej i gospodarczej na świecie, dyskusja dydaktyczna</p>	<p>atlas świata, mapa polityczna świata, podręcznik, tekst źródłowy</p>	<p>uczniowie przeprowadzają dyskusję dydaktyczną na temat pozytywnych i negatywnych skutków integracji politycznej i gospodarczej na świecie</p>
4. Unia Europejska	1	VII.4	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia historię powstania Unii Europejskiej – wskazuje na mapie państwa należące do UE i ich stolice – opisuje system instytucjonalny UE – tłumaczy, czym jest strefa euro i strefa Schengen – przedstawia skutki integracji w ramach UE, ze szczególnym uwzględnieniem Polski – analizuje rolę UE na arenie międzynarodowej 	<ul style="list-style-type: none"> – praca z różnymi źródłami informacji – dokonywanie porównań, analiz – umiejętność nawiązania do historii, rozwijanie umiejętności komunikowania się i podejmowania konstruktywnej współpracy w grupie, umiejętność argumentowania swoich poglądów – przyjmowanie postawy patriotycznej, wspólnotowej i obywatelskiej 	<p>pokaz, prezentacja na temat historii Unii Europejskiej, praca z atlasem, mapą polityczną Europy, dyskusja dydaktyczna na temat plusów i minusów wynikających z wejścia Polski do UE, praca z polityczną konturową mapą Europy</p>	<p>podręcznik, internet, quizy internetowe lub gry planszowe pomagające zapamiętać państwa i stolice europejskie oraz najważniejsze informacje o UE, np.: https://europa.eu/learning-corner/quiz_pl, polityczna mapa konturowa Europy, gra w państwa i miasta</p>	<p>wykorzystanie źródeł internetowych, np.: https://europa.eu/european-union/index_pl</p>
5. Konflikty zbrojne i terroryzm	1	VII.5, VII.6	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia czym jest konflikt zbrojny i terroryzm, – wymienia główne 	<ul style="list-style-type: none"> – krytyczna analiza różnych relacji medialnych dotyczących aktów terrorystycznych i konfliktów zbrojnych na świecie 	<p>praca z mapą polityczną świata, z podręcznikiem, dyskusja dydaktyczna na temat wybranych konfliktów na świecie</p>	<p>atlas (mapa polityczna świata), podręcznik, internet, artykułu oraz relacje pochodzące z różnych źródeł medialnych.</p>	<p>uczeń zapoznaje się z zasadami <i>Kodeksu postępowania w sprawie obrazów i wiadomości</i> (publikacja IGO)</p>

			<p>przyczyny i skutki konfliktów zbrojnych</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia i wskazuje na mapie miejsca ważniejszych konfliktów zbrojnych na świecie – podaje przykłady aktów terrorystycznych w wybranych regionach świata w XX w. – wykazuje wpływ mediów na społeczny odbiór przyczyn i skutków konfliktów na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> – korzystanie z tekstów źródłowych w celu zdobywania, przetwarzania i prezentowania informacji – rozwijanie umiejętności pracy w grupie i komunikowania się – docenianie znaczenia pokoju na świecie – kształtowanie postawy zrozumienia i szacunku dla tradycji, kultury i osiągnięć cywilizacyjnych różnych społeczności 	<p>oraz na temat wpływu mediów na społeczny odbiór przyczyn i skutków konfliktów na świecie, praca z tekstem źródłowym (opis aktów terrorystycznych oraz konfliktów zbrojnych przez różne media), interpretacja zapisów <i>Kodeksu postępowania w sprawie obrazów i wiadomości</i>, burza mózgów na temat sposobów zapobiegania konfliktom zbrojnym na świecie</p>		
6. Mierniki rozwoju gospodarczego państw świata	1	VII.7, VII.8	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyróżnia czynniki wpływające na dysproporcje w rozwoju społeczno-gospodarczym państw świata – definiuje PKB i PKB <i>per capita</i> i inne stosowane mierniki ekonomiczne – analizuje zróżnicowanie przestrzenne państw świata według wskaźników rozwoju: PKB na jednego mieszkańca, HDI, HPI, porównuje strukturę PKB państw znajdujących się na różnym poziomie rozwoju gospodarczego w tym również Polski – wyjaśnia konsekwencje wynikające z dysproporcji w rozwoju państw świata – wskazuje sposoby pomocy najbiedniejszym państwom świata 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretowanie treści różnych map tematycznych – analizowanie dostępnych danych statystycznych, wyciąganie na ich podstawie wniosków, odnajdywanie zależności i prawidłowości, wyróżnianie podstawowych relacji między elementami przestrzeni geograficznej, posługiwanie się terminologią geograficzną – rozwijanie umiejętności argumentowania i pracy w grupie, kształtowanie postawy zrozumienia i szacunku dla ludzi, bez względu na ich pochodzenie czy status społeczny, rozwijanie empatii i chęci niesienia pomocy innym 	<p>praca z atlasem geograficznym (różne mapy tematyczne), analiza danych statystycznych, dyskusja dydaktyczna na temat form pomocy krajom najuboższym, analiza porównawcza – cechy krajów o różnym poziomie rozwoju gospodarczego</p>	atlas geograficzny, dane statystyczne, internet, podręcznik	uczeń zapoznaje się z publikacjami na temat Human Multidimensional Poverty Index 2018
Dział 2. PROCESY DEMOGRAFICZNE							

7. Liczba ludności świata i jej zmiany	1	VIII.2	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcia: <i>demografia</i>, <i>rewolucja agrarna</i>, <i>rewolucja przemysłowa</i> – określa przybliżoną liczbę ludności na świecie – charakteryzuje etapy zaludniania Ziemi – oblicza współczynnik urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego oraz wyjaśnia ich przestrzenne zróżnicowanie – omawia prognozy zmian liczby ludności świata 	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystanie umiejętności matematycznych na lekcji geografii, obliczanie wskaźników demograficznych w celu wnioskowania o zjawiskach i procesach demograficznych – interpretowanie wykresów, danych statystycznych, formułowanie prawidłowości dotyczących procesów demograficznych 	<p>pokaz, prezentacja danych dostępnych w internecie na temat liczby ludności świata, dokonywanie obliczeń</p>	<p>podręcznik, internet, dostępne dane statystyczne</p>	<p>wykorzystanie źródeł internetowych, np.: https://www.worldometers.info/pl/ https://www.populationof.net/</p>
8. Rozmieszczenie ludności na świecie	1	VIII.1	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcia: <i>ekumena</i>, <i>subekumena</i> i <i>anekumena</i> – oblicza i porównuje wskaźnik gęstości zaludnienia w różnych regionach świata – wskazuje obszary koncentracji ludności i małej gęstości zaludnienia – określa czynniki i prawidłowości w zakresie rozmieszczenia ludności świata – omawia bariery osadnicze na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystanie umiejętności matematycznych na lekcji geografii, prawidłowe stosowanie terminologii geograficznej – posługiwanie się różnymi źródłami informacji, interpretowanie treści zawartych na mapach, zdjęciach lotniczych oraz danych statystycznych – identyfikowanie relacji między poszczególnymi elementami środowiska geograficznego 	<p>praca z różnymi źródłami informacji, pogadanka, dokonywanie obliczeń, analiza i interpretacja danych, mapa myśli, grafonotka na temat idealnych warunków do zamieszkania</p>	<p>atlas geograficzny (mapy tematyczne), internet, podręcznik, dostępne dane statystyczne, przykładowe grafonotki, mapy myśli</p>	<p>wykorzystanie źródeł internetowych, np.: zdjęcia satelitarne Google Earth</p>
9. Rozwój demograficzny społeczeństw	1	VIII.3	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – definiuje dzietność i współczynnik dzietności, omawia średnią długość trwania życia i wskazuje czynniki, od których zależy – charakteryzuje społeczeństwo według piramidy płci i wieku – wyjaśnia, co oznacza wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i 	<ul style="list-style-type: none"> – odczytywanie informacji zawartych na wykresach, w tym na piramidzie płci i wieku – analiza piramidy wieku i płci w wybranych krajach świata – dokonywanie porównań różnych faz przejścia demograficznego i epidemiologicznego 	<p>praca z wykresem, praca z podręcznikiem, pokaz prezentacji multimedialnej</p>	<p>podręcznik, prezentacja multimedialna ukazująca fazy przejścia demograficznego i epidemiologicznego</p>	

			poprodukcyjny – omawia fazy przejścia demograficznego i model przejścia epidemiologicznego – omawia etapy rozwoju demograficznego ludności w różnych regionach świata				
10. Konsekwencje eksplozji i regresji demograficznej	1	VIII.3, VIII.4, VIII.5	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcia <i>eksplozja</i> i <i>implozja demograficzna</i> oraz <i>regres demograficzny</i> – określa przyczyny i konsekwencje eksplozji demograficznej i regresu demograficznego w wybranych państwach – omawia społeczno-kulturowe uwarunkowania zróżnicowania modelu rodziny i poziomu dzietności w różnych regionach świata – omawia przyczyny i konsekwencje procesu starzenia się ludności oraz jego zróżnicowania na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> – analiza treści przedstawionych na mapach – wyszukiwanie informacji w różnych źródłach – przygotowanie argumentów do dyskusji, doskonalenie umiejętności komunikacyjnych i pracy w grupie 	<p>praca z mapą, burza mózgów – plusy i minusy procesu starzenia się ludności, sposobów radzenia sobie z problemami demograficznymi, dyskusja dydaktyczna – skutki eksplozji, implozji demograficznej oraz regresu demograficznego, tworzenie infografiki na podstawie dostępnych danych statystycznych</p>	atlas geograficzny, podręcznik, internet, słownik geograficzny	uczniowie znajdują najnowsze dane statystyczne dotyczące demografii Polski, np. na stronie internetowej stat.gov.pl oraz przygotowują na ich podstawie infografiki
11. Migracje ludności na świecie	1	VIII.6, VIII.8	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym są migracje ludności, wymienia rodzaje migracji – charakteryzuje przyczyny migracji – odróżnia uchodźstwo od migracji ekonomicznej – oblicza saldo migracji, przyrost rzeczywisty ludności oraz współczynnik przyrostu rzeczywistego – określa główne kierunki migracji ludności na 	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystanie zdobytej wiedzy i umiejętności w życiu codziennym (analizowanie sytuacji migracyjnej swojego regionu, kraju)– przyjmowanie postawy patriotycznej, wspólnotowej i obywatelskiej – przełamywanie stereotypów i kształtowanie postawy solidarności, szacunku i empatii wobec Polaków oraz przedstawicieli innych narodów i społeczności 	<p>praca samodzielna – dokonanie analizy danych oraz wyciąganie na ich podstawie wniosków, praca z podręcznikiem, z danymi statystycznymi, przygotowanie i przeprowadzenie wywiadu, praca ze słownikiem geograficznym – wyjaśnienie terminów, np.: <i>migracje</i>, <i>imigracje</i>, <i>emigracje</i>, <i>saldo migracji</i>, <i>przyrost</i></p>	podręcznik, internet, dostępne dane statystyczne i źródła bieżących informacji ze świata, słownik geograficzny	uczeń przygotowuje i przeprowadza wywiad z osobami, które migrowały; należy zachęcać uczniów do śledzenia aktualnych wiadomości na temat uchodźców i migrantów; źródła internetowe: https://ceo.org.pl/

			świecie		<i>rzeczywisty, reemigracja</i> , dyskusja dydaktyczna na temat przyczyn migracji oraz głównych kierunków współczesnych migracji		
12. Społeczno-gospodarcze skutki migracji	1	VIII.7, VIII.8.	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia skutki społeczno-gospodarcze migracji – wymienia problemy migrantów, szczególnie uchodźców, w tym dzieci – wskazuje możliwości rozwiązania problemów migracyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyciąganie wniosków, próba przewidywania skutków – przyjmowanie postawy patriotycznej, wspólnotowej i obywatelskiej, przełamywanie stereotypów i kształtowanie postawy solidarności, szacunku i empatii wobec Polaków oraz przedstawicieli innych narodów i społeczności 	praca w grupie, praca indywidualna, praca z podręcznikiem i różnymi źródłami informacji	podręcznik, internet, dostępne dane statystyczne	należy uwrażliwiać uczniów na problemy migrantów; uczniowie przygotowują plakaty lub przeprowadzają akcję sprzeciwiającą się przejawom rasizmu
13. Struktura narodowościowa i etniczna współczesnego świata	2	VIII.9	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest naród i jego kultura – omawia główne i pośrednie odmiany ludzkie oraz ich rozmieszczenie na świecie – dokonuje klasyfikacji języków i charakteryzuje ich zróżnicowanie na świecie – opisuje strukturę narodowościową oraz zróżnicowanie etniczne ludności Polski – wymienia skutki zróżnicowania narodowościowego i etnicznego współczesnego świata, 	<ul style="list-style-type: none"> – rozwijanie umiejętności pracy w grupie, pracy z materiałem źródłowym (ilustracja, nagranie, dźwięku, film) – rozwijanie zainteresowań geograficznych, budzenie ciekawości świata, ocenianie zjawisk społeczno-kulturowych zachodzących w Polsce i w różnych regionach świata – przyjmowanie postawy patriotycznej, wspólnotowej i obywatelskiej, przełamywanie stereotypów i kształtowanie postawy solidarności, szacunku i empatii wobec Polaków oraz przedstawicieli innych narodów i społeczności 	pogadanka, praca z podręcznikiem i materiałem źródłowym, interpretacja wykresów, praca z mapą, z ilustracjami, fotografiami, odsłuch nagrań różnych języków, gwary, praca w grupach, przygotowanie prezentacji, plakatu na temat rasizmu, dyskusja na temat plusów i minusów życia w kraju o dużej różnorodności narodowej i etnicznej, spotkanie z przedstawicielem mniejszości etnicznej w Polsce	prezentacja multimedialna lub zdjęcia, filmy prezentujące różne odmiany ludzkie, języki oraz zróżnicowanie narodowościowe i etniczne	uczniowie w grupach przygotowują prezentacje na temat wybranej grupy etnicznej; słuchają dostępnych w internecie nagrań, np. wiersza w gwarze śląskiej, alfabetu kaszubski lub zdań w języku esperanto

			definiuje pojęcia <i>rasizm, ksenofobia</i>				
14. Wpływ religii na życie społeczne i gospodarcze ludności świata	1	VIII.10	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcie <i>religia</i> – charakteryzuje główne religie świata – omawia zróżnicowanie religijne na świecie i w Polsce – wskazuje wpływ religii na życie społeczne i gospodarkę 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenianie zjawisk społeczno-kulturowych oraz gospodarczych zachodzących w Polsce i w różnych regionach świata – przyjmowanie postawy patriotycznej, wspólnotowej i obywatelskiej, przełamywanie stereotypów i kształtowanie postawy solidarności, szacunku i empatii wobec Polaków oraz przedstawicieli innych narodów i społeczności – dokonywanie opisu, porównań, wyciąganie wniosków, dostrzeganie zależności, wpływu religii na codzienne życie społeczne i gospodarcze – odczytywanie informacji na wykresach – kształtowanie umiejętności prezentacji wykonanej pracy 	<p>praca z mapą – rozmieszczenie największych religii na świecie, pogadanka na temat podobieństw i różnic pomiędzy religiami, opis wyglądu i życia codziennego wyznawców różnych religii oraz charakterystycznych budowli, praca z danymi statystycznymi</p>	<p>mapa, podręcznik, fotografie przedstawiające wygląd i codzienne życie wyznawców różnych religii, dane statystyczne, przykładowy lapbook</p>	<p>uczniowie wykonują lapbook na temat wybranej religii na świecie</p>
15. Kręgi kulturowe współczesnego świata	1	VIII.11	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie <i>dziedzictwonarodowe</i> – wskazuje przykłady obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, w tym obiekty w Polsce – omawia kręgi kulturowe na świecie – przedstawia wartości wyznawane przez społeczności różnych kręgów kulturowych oraz wkład w dziedzictwo kulturowe ludzkości 	<ul style="list-style-type: none"> – korzystanie z różnych źródeł informacji, analiza ich treści – rozwijanie zainteresowań geograficznych, budzenie ciekawości świata, podejmowanie refleksji nad pięknem i harmonią świata przyrody, krajobrazów przyrodniczych i kulturowych oraz osiągnięciami cywilizacyjnymi ludzkości – przyjmowanie postawy patriotycznej, wspólnotowej i obywatelskiej, przełamywanie stereotypów i kształtowanie postawy solidarności, szacunku i empatii wobec Polaków oraz przedstawicieli innych narodów i społeczności 	<p>praca z mapą, podręcznikiem, praca w grupach, analiza i wybór treści z różnych źródeł informacji, prezentacja wykonanej przez siebie pracy</p>	<p>podręcznik, mapa, internet (lista obiektów UNESCO) prezentacja, pokaz przygotowany przez uczniów, portfolio, folder reklamujący obiekt z listy UNESCO, mapa mentalna – przykłady krajów jednolitych oraz zróżnicowanych pod względem narodowościowym</p>	<p>uczniowie przygotowują w grupach prezentację na temat wybranego kręgu kulturowego (mogą również przygotować odpowiednie potrawy, strój czy zaprezentować taniec narodowy), uczniowie przygotowują portfolio, folder reklamujący wybrany obiekt wpisany na Listę światowego dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego UNESCO</p>

				– kształtowanie umiejętności prezentacji wykonanej przez siebie pracy			
16. Osadnictwo wiejskie i miejskie	2	VIII.12, VIII.14, VIII.15	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rodzaje jednostek osadniczych i kryteria ich klasyfikacji – wyjaśnia kryteria wydzielenia miast w różnych krajach świata – rozpoznaje na mapie oraz na zdjęciu lotniczym różne typy genetyczne kształtów wsi – porównuje funkcje miast i wsi – charakteryzuje zróżnicowanie poziomu sieci osadniczej na świecie – wskazuje na powiązania pomiędzy rozwojem sieci osadniczej na świecie a środowiskiem przyrodniczym i kulturowym oraz etapem rozwoju gospodarczego – wykorzystuje mapy cyfrowe, zdjęcia lotnicze i satelitarne dostępne w internecie do analizy sieci osadniczej wybranych regionów świata 	<ul style="list-style-type: none"> – dokonywanie podziału, charakteryzowanie jednostek osadniczych – porównywanie, korzystanie z różnych źródeł informacji, w tym z fotografii, zdjęć lotniczych i satelitarnych, rysunków, technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz geoinformacyjnych w celu zdobywania, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych – wyciąganie wniosków, łączenie faktów – wykorzystanie zdobytej wiedzy w życiu codziennym (umiejętność interpretacji najbliższego otoczenia), rozwijanie kompetencji cyfrowych 	praca z podręcznikiem, zdjęciami lotniczymi i satelitarnymi oraz programami geoinformacyjnymi (cyfrowe źródła informacji), pogadanka	komputer z dostępem do internetu, podręcznik	cyfrowe źródła informacji: landsat.visibleearth.nasa.gov www.geoportal.gov.pl Google Maps
17. Zmiany zachodzące na obszarach wiejskich	1	VIII.12, VIII.14	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje główne czynniki rozwoju obszarów wiejskich na świecie – wymienia nowe funkcje wsi, wyjaśnia, czym jest depopulacja i określa jej przyczyny na przykładzie polskich wsi 	<ul style="list-style-type: none"> – opis dzieła sztuki, fotografii – dostrzeganie zachodzących zmian – dostrzeganie aplikacyjnego charakteru geografii – rozwijanie umiejętności komunikacyjnych i pracy w grupie poprzez przeprowadzenie wywiadu – dokonanie analizy danych statystycznych i prognoz dotyczących procesu depopulacji 	praca z dziełem sztuki (opis obrazu), fotografią, podręcznikiem, praca z mapą (wskazanie nowych miast w Polsce), praca z danymi statystycznymi	podręcznik, internet, fotografie, mapy, dostępne dane statystyczne	opis obrazu, fotografii ukazujących zmiany zachodzące na obszarach wiejskich, uczniowie przygotowują notatkę na temat nowych miast w Polsce

18. Procesy urbanizacyjne na świecie	1	VIII.13, VIII.15	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest urbanizacja – omawia fazy urbanizacji – definiuje pojęcia: <i>urbanizacja</i>, <i>deglomeracja</i> i <i>rewitalizacja</i> – określa główne przyczyny i skutki urbanizacji – charakteryzuje zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji na świecie i w Polsce – opisuje typy zespołów miejskich – wyjaśnia, czym jest megalopolis i gdzie występuje, wskazuje na mapie największe miasta na świecie i w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretacja informacji zawartych na wykresie – wykonywanie obliczeń matematycznych z zakresu geografii społeczno-ekonomicznej w celu wnioskowania o zjawiskach i procesach geograficznych – rozwijanie kompetencji informatycznych – korzystanie z różnych źródeł informacji, w tym z fotografii, zdjęć lotniczych i satelitarnych, rysunków, technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz geoinformacyjnych w celu zdobywania, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych, rozwijanie umiejętności przedstawiania publicznie swoich argumentów 	<p>praca z różnymi źródłami informacji (podręcznik, wykresy, dane statystyczne, mapa, zdjęcia lotnicze i satelitarne), wykonywanie obliczeń matematycznych (wskaźnik urbanizacji), dyskusja dydaktyczna na temat plusów i minusów życia w dużym mieście</p>	<p>wykres obrazujący etapy procesów urbanizacyjnych, dane statystyczne dotyczące wskaźnika urbanizacji, mapy, komputer z dostępem do internetu i programu Google Earth</p>	<p>za pomocą Google Earth uczniowie rozpoznają na zdjęciach satelitarnych i lotniczych różne typy zespołów miejskich</p>
Dział 3. UWARUNKOWANIA ROZWOJU GOSPODARKI ŚWIATOWEJ							
19. Zmiana roli sektorów gospodarki wraz z rozwojem cywilizacyjnym	1	IX.1	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia i omawia sektory gospodarki – wskazuje zależność pomiędzy dominującym sektorem w gospodarce a stopniem rozwoju cywilizacyjnego – wyjaśnia przyczyny zmian roli sektorów gospodarki w Polsce i na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> – analiza schematu – podział gospodarki na sektory – formułowanie prawidłowości w zakresie zmiany roli sektorów gospodarki w rozwoju cywilizacyjnym dla wybranych krajów świata, w tym Polski – analiza danych statystycznych – przygotowanie wykresów na podstawie dostępnych danych statystycznych – przygotowanie i przeprowadzenie ankiety – rozwijanie umiejętności pracy w grupie oraz przedstawiania wyników swojej pracy 	<p>praca z podręcznikiem, z danymi statystycznymi, wykresami, praca samodzielna lub w grupie – opracowanie wykresów, przygotowanie i przeprowadzenie ankiety na temat zatrudnienia w określonych sektorach gospodarki, opracowanie i przedstawienie wyników</p>	<p>podręcznik, dostępne dane statystyczne, wzór ankiety</p>	
20. Procesy globalizacji	1	IX.2	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest globalizacja 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnianie podstawowych relacji między elementami przestrzeni geograficznej w 	<p>praca z podręcznikiem, z internetem, danymi statystycznymi</p>	<p>podręcznik, komputer z dostępem do internetu, wzór analizy SWOT</p>	<p>uczniowie przygotowują, a następnie prezentują różne postawy wobec globalizacji; przeprowadzają dyskusję</p>

			<p>–charakteryzuje przejawy procesów globalizacji w aspekcie gospodarczym, społecznym i politycznym</p> <p>– omawia przyczyny i skutki globalizacji</p> <p>– określa różne postawy wobec globalizacji</p> <p>– wyjaśnia, czym jest indeks globalizacji, omawia jego zróżnicowanie na świecie</p> <p>– wskazuje przykłady ze swojego życia, gdzie na co dzień odczuwa skutki globalizacji</p>	<p>skali lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej</p> <p>– korzystanie z różnych źródeł informacji – rozwijanie umiejętności komunikowania się i podejmowania konstruktywnej współpracy w grupie</p> <p>– kształtowanie umiejętności wypowiedzenia się na forum, dokonywania analizy i formułowania własnego zdania</p>	<p>dotyczącymi indeksu globalizacji, dyskusja dydaktyczna na temat plusów i minusów globalizacji, praca w grupach – wykonanie analizy SWOT na temat globalizacji</p>		<p>dydaktyczną na temat plusów i minusów globalizacji oraz wykonują analizę SWOT na temat globalizacji</p>
21. Handel międzynarodowy	1	IX.3	<p>Uczeń:</p> <p>– definiuje pojęcia: <i>eksport, import, reeksport i bilans handlowy</i></p> <p>– analizuje strukturę i kierunki międzynarodowej wymiany towarowej</p> <p>– ocenia miejsce i strukturę handlu zagranicznego Polski</p> <p>– uzasadnia potrzebę przestrzegania zasad sprawiedliwego handlu</p>	<p>– korzystanie z różnych źródeł informacji (infografiki, wykresów, danych statystycznych, internet), analiza i interpretacja danych</p> <p>– docenianie znaczenia wiedzy geograficznej w poznawaniu i kształtowaniu przestrzeni geograficznej – kształtowanie postawy zrozumienia i szacunku dla pracy innych ludzi</p> <p>– dostrzeganie aplikacyjnego charakteru geografii</p> <p>– wykorzystanie zdobytej wiedzy w życiu codziennym, np. podczas robienia zakupów</p>	<p>praca z różnymi źródłami informacji, praca w grupach przy tworzeniu prezentacji na temat Fair Trade</p>	<p>podręcznik, dostępne dane statystyczne, dostęp do komputera z internetem</p>	<p>źródła internetowe: www.fairtrade.org.pl uczniowie przygotowują prezentację na temat Fair Trade</p>
22. Gospodarka oparta na wiedzy – społeczeństwo informacyjne	1	IX.4, IX.5, IX.6	<p>Uczeń:</p> <p>– charakteryzuje główne cechy gospodarki opartej na wiedzy, wymienia czynniki wpływające na jej innowacyjność, rozwój w Polsce i w innych krajach świata</p> <p>– wykazuje znaczenie kapitału ludzkiego w rozwoju gospodarczym</p> <p>– omawia przejawy i</p>	<p>– docenianie znaczenia wiedzy geograficznej (i nie tylko) w poznawaniu i kształtowaniu przestrzeni geograficznej</p> <p>– rozwijanie kompetencji informatycznych, bezpiecznie korzystanie z internetu</p> <p>– rozwijanie umiejętności argumentowania i odnoszenia zdobytej wiedzy do życia codziennego</p>	<p>praca z podręcznikiem, z internetem, pogadanka, burza mózgów – plusy i minusy związane z życie w społeczeństwie informacyjnym</p>	<p>podręcznik, komputer z dostępem do internetu</p>	<p>uczniowie przedstawiają swoje doświadczenia w zakresie korzystania z internetu, wskazując na niebezpieczeństwa</p> <p>źródła internetowe: https://www.globalinnovationindex.org</p>

			skutki kształtowania się społeczeństwa informacyjnego				
Dział 4. ROLNICTWO							
23. Wpływ przyrodniczych i pozapryrodniczych czynników rozwoju rolnictwa na strukturę użytków rolnych	1	X.1, X.2	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia funkcje rolnictwa – omawia czynniki przyrodnicze i pozapryrodnicze rozwoju rolnictwa na świecie – określa, czym jest struktura użytków rolnych – porównuje strukturę użytkowania ziemi w Polsce z wybranymi krajami na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> – formułowanie prawidłowości, korzystanie z różnych źródeł informacji (mapy tematyczne, fotografie, wykresy, dane statystyczne) – dokonywanie porównań, dostrzeganie aplikacyjnego charakteru geografii – wykorzystanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w życiu codziennym zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju 	praca z mapą, z podręcznikiem, z danymi statystycznymi i wykresami i fotografiami	mapy tematyczne, dane statystyczne, wykresy, fotografie	
24. Produkcja roślinna i zwierzęca na świecie	2	X.3	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia różnicę pomiędzy zbiorami a plonami – wyjaśnia różnicę pomiędzy chowem a hodowlą zwierząt – omawia rozmieszczenie głównych upraw i chowu zwierząt na świecie – omawia cechy rolnictwa towarowego i naturalnego – wyjaśnia różnice pomiędzy rolnictwem ekstensywnym i intensywnym 	<ul style="list-style-type: none"> – wykonywane obliczeń matematycznych (obliczanie wielkości plonów) w celu wnioskowania o zjawiskach i procesach geograficznych – stosowanie właściwej terminologii geograficznej – dokonywanie charakterystyki typów rolnictwa, porównań, przyporządkowywanie roślin do grup wyróżnionych ze względu na ich wykorzystanie –praca z mapą (rozmieszczenie głównych obszarów upraw roślin i chowu zwierząt na świecie) – charakteryzowanie głównych regionów rolniczych na świecie (dostrzeganie zależności rolnictwa od warunków przyrodniczych i pozapryrodniczych na świecie) 	praca z podręcznikiem, danymi statystycznymi, praca z mapą, praca z eksponatami (przykłady uprawianych roślin z różnych zakątków świata, np. bataty, maniok, egzotyczne owoce)	podręcznik, dostępne dane statystyczne, mapa świata, przykładowe rośliny z odległych zakątków świata	chętni uczniowie przygotowują potrawy wykonane z różnych nietypowych dla nas roślin, np. z egzotycznych roślin, np. batatów
25. Lasy i gospodarka leśna	1	X.4	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest wskaźnik lesistości 	– rozumienie i formułowanie prawidłowości w zakresie funkcjonowania środowiska	praca z podręcznikiem, wykresami, danymi statystycznymi, praca w	podręcznik, dostępne dane statystyczne, wykresy, mapy, tekst źródłowy –	lekcja może odbyć się w terenie, w lesie

			<ul style="list-style-type: none"> – omawia zróżnicowanie wskaźnika lesistości w Polsce i na świecie – wskazuje rozmieszczenie największych formacji leśnych na świecie – charakteryzuje funkcje lasów – definiuje pojęcie <i>gospodarkaleśna</i> – wyjaśnia pojęcie <i>deforestacja</i>, podaje przyczyny i skutki tego procesu – określa, na czym polega racjonalna gospodarka zasobami leśnymi 	<p>geograficznego oraz wzajemnych zależności w systemie człowiek–przyroda</p> <ul style="list-style-type: none"> – analiza wykresów, danych statystycznych, informacji zawartych na mapach – wyciąganie wniosków i formułowanie prawidłowości, rozwijanie umiejętności argumentowania i przedstawiania swojej opinii – wykorzystanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w życiu codziennym – kształtowanie postawy szacunku wobec przyrody– rozumienie potrzeby racjonalnego gospodarowania w środowisku geograficznym zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju 	<p>oparciu o tekst źródłowy</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ustawa o lasach, zajęcia terenowe 	<p>Ustawa o lasach, karty pracy do zajęć terenowych</p>	
26. Wykorzystanie zasobów mórz i oceanów	1	X.5	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia zasoby biologiczne mórz i oceanów – wyjaśnia pojęcia: <i>rybołówstwo</i>, <i>rybactwo</i>, <i>akwakultura</i>, <i>przelowienie</i> – omawia rozmieszczenie głównych łowisk na świecie – charakteryzuje wielkość połowów oraz spożycia ryb w Polsce i na świecie – wskazuje główne problemy światowego rybołówstwa – określa możliwości wykorzystania zasobów biologicznych morza i wód śródlądowych – uzasadnia konieczność zachowania równowagi ekosystemów wodnych 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumienie i formułowanie prawidłowości w zakresie funkcjonowania środowiska geograficznego oraz wzajemnych zależności w systemie człowiek–przyroda – podejmowanie refleksji nad pięknem i harmonią świata przyrody – rozumienie potrzeby racjonalnego gospodarowania w środowisku geograficznym zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju– analiza danych statystycznych – kształtowanie umiejętności wykorzystania zdobytej wiedzy i umiejętności w życiu codziennym 	<p>praca z mapą, z danymi statystycznymi, praca z internetem, praca w grupach (tworzenie haseł reklamowych zachęcających do większego spożycia ryb)</p>	<p>podręcznik, dostępne dane statystyczne, komputer z dostępem do internetu, przykładowe opakowania produktów rybnych z zamieszczonymi certyfikatami</p>	<p>uczniowie wyszukują w sklepie spożywczym oznaczenia certyfikatów na opakowaniach ryb; zapoznają się z informacjami umieszczonymi na stronie internetowej Fundacji WWF https://www.wwf.pl/srodowisko/morza-i-oceany</p>

Dział 5. PRZEMYSŁ							
27. Czynniki lokalizacji przemysłu	1	XI.1	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest przemysł i jaką działalność obejmuje – omawia, czym zajmują się poszczególne grupy przemysłu – wymienia funkcje przemysłu – przedstawia czynniki lokalizacji przemysłu – wyróżnia rodzaje lokalizacji przemysłu – wyjaśnia zmieniającą się rolę czynników lokalizacji przemysłu 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumienie i formułowanie prawidłowości w zakresie funkcjonowania środowiska geograficznego oraz wzajemnych zależności w systemie człowiek– przyroda – korzystanie z różnych źródeł informacji, interpretowanie treści różnych map – docenianie znaczenia wiedzy geograficznej w poznawaniu i kształtowaniu przestrzeni geograficznej –dostrzeganie aplikacyjnego charakteru geografii – identyfikowanie relacji pomiędzy poszczególnymi elementami środowiska geograficznego 	praca z mapami tematycznymi (atlas geograficzny), z internetem, z podręcznikiem, metoda aktywizująca – drama	podręcznik, atlas geograficzny, internet	chętni uczniowie pod koniec lekcji wcielają się w rolę inwestorów, którzy poszukują dogodnych warunków dla lokalizacji swojej fabryki;pozostali uczniowie odgrywają rolę np. przedstawicieli lokalnych urzędów i odpowiadają na pytania inwestorów
28. Zmieniająca się rola przemysłu we współczesnym świecie	1	XI.3	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>industrializacja</i>, <i>deindustrializacja</i> i <i>reindustrializacja</i> – wymienia etapy rozwoju przemysłu – omawia przebieg i konsekwencje procesów deindustrializacji w wybranych państwach świata – uzasadnia rolę procesów reindustrializacji na świecie, w Europie i w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumienie i formułowanie prawidłowości w zakresie procesów rozwoju społeczno-gospodarczego państw – kształtowanie umiejętności argumentowania – rozwijanie umiejętności komunikowania się i podejmowania konstruktywnej współpracy w grupie – korzystanie z różnych źródeł informacji, w tym technologii informacyjno-komunikacyjnych 	praca z podręcznikiem, wykorzystanie technologii komunikacyjno-informacyjnych w celu zdobycia wiedzy, praca w grupach, przeprowadzenie dyskusji dydaktycznej	podręcznik, komputer z dostępem do internetu	uczniowie przeprowadzają dyskusję dydaktyczną na temat plusów i minusów na temat zalet i wad przenoszenia produkcji z krajów wysoko do słabo rozwiniętych
29. Przemysł wysokich technologii	1	XI.2	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest przemysł wysokiej technologii – porównuje cechy 	<ul style="list-style-type: none"> – posługiwanie się mapą – rozumienie prawidłowości w zakresie funkcjonowania środowiska geograficznego, głównych zjawisk i procesów geograficznych oraz ich 	praca z mapą – rozmieszczenie przemysłu nowoczesnej technologii, metaplan, mapa myśli – cechy przemysłu tradycyjnego	podręcznik, atlas geograficzny, mapa świata, duże kartki papieru i pisaki do przygotowania mapy myśli, metaplanu	chętni uczniowie przygotowują prezentację na temat nowinek technologicznych

			<p>przemysłu tradycyjnego i zaawansowanej technologii</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia etapy rozwoju przemysłu wysokiej technologii i czynniki lokalizacji – wskazuje na mapie najważniejsze ośrodki przemysłu high-tech na świecie – wymienia korzyści społeczne i gospodarcze płynące z rozwoju nowoczesnego przemysłu 	<p>uwarunkowań i konsekwencji</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykorzystywanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w życiu codziennym 	<p>i nowoczesnej technologii</p>		
30. Zmiany struktury zużycia energii na świecie	1	XI.4	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest energetyka – omawia podział źródeł energii na odnawialne i nieodnawialne – wymienia surowce energetyczne i wskazuje ich rozmieszczenie na świecie – charakteryzuje zmiany w strukturze zużycia energii – porównuje strukturę produkcji energii w Polsce ze strukturą w innych krajach 	<ul style="list-style-type: none"> – kształtowanie umiejętności wyciągania wniosków na podstawie dostępnych danych – interpretacja wykresów i zestawień danych statystycznych – umiejętność posługiwania się mapą i prawidłowe stosowanie terminologii geograficznej – porównywanie różnych państw pod względem struktury produkcji i zużycia energii 	<p>praca z mapą, z danymi statystycznymi, wykresami, praca z podręcznikiem</p>	<p>podręcznik, mapy tematyczne, dane statystyczne i wykresy</p>	
31. Bilans energetyczny świata	1	XI.5	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest bilans energetyczny – omawia stan i zmiany bilansu energetycznego świata – wymienia przyczyny i skutki rosnącego zapotrzebowania na energię – uzasadnia konieczność podejmowania działań na rzecz ograniczenia tempa wzrostu zużycia energii 	<ul style="list-style-type: none"> – przewidywanie skutków działalności gospodarczej człowieka w środowisku geograficznym – rozumienie i formułowanie prawidłowości w zakresie funkcjonowania środowiska geograficznego oraz wzajemnych zależności w systemie człowiek– przyroda – rozumienie potrzeby racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody 	<p>praca z mapą, z danymi statystycznymi, wykresami, praca z podręcznikiem, debata na temat konieczności podejmowania działań ograniczających tempo wzrostu zużycia energii</p>	<p>podręcznik, mapy tematyczne, dane statystyczne i wykresy</p>	<p>uczniowie prowadzą obserwacje dotyczące zużycia energii elektrycznej przez nich w życiu codziennym</p>

				<ul style="list-style-type: none"> –kształtowanie umiejętności wyciągania wniosków na podstawie dostępnych danych – interpretacja wykresów i zestawień danych statystycznych – wykorzystanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w życiu codziennym zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju – rozumienie potrzeby racjonalnego gospodarowania w środowisku geograficznym 			
32. Wady i zalety różnych źródeł energii	1	XI.6, XI.7	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym zajmują się elektrownie i jak je dzielimy – omawia pozytywne i negatywne skutki stosowania różnych źródeł energii – przedstawia wykorzystanie energetyki jądrowej na świecie – wskazuje trudności związane rozwojem energetyki jądrowej w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumienie i formułowanie prawidłowości w zakresie funkcjonowania środowiska geograficznego oraz wzajemnych zależności w systemie człowiek– przyroda – przewidywanie skutków działalności gospodarczej człowieka w środowisku geograficznym – rozumienie potrzeby racjonalnego gospodarowania w środowisku geograficznym– kształtowane umiejętności analizy – analiza SWOT – uzasadnienie potrzeby społecznej debaty nad decyzją dotyczącą rozwoju energetyki jądrowej w Polsce – umiejętność argumentowania i zabierania głosu w dyskusji 	praca z mapą, z podręcznikiem, praca w grupach, wykonanie analizy SWOT, przygotowanie portfolio dla różnych typów elektrowni, przeprowadzenie dyskusji	podręcznik, mapy tematyczne, dane statystyczne, portfolio	uczniowie przygotowują w grupach portfolio dla różnych typów elektrowni; dyskutują na temat potrzeby społecznej debaty nad decyzją dotyczącą rozwoju energetyki jądrowej w Polsce
Dział 6. USŁUGI							
33. Rozwój i zróżnicowanie sektora usług na świecie	1	XII.1, XII.2, XII.3	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym są usługi i jak je dzielimy – wymienia funkcje sektora usług 	<ul style="list-style-type: none"> – formułowanie prawidłowości odnoszących się do znaczenia sektora usług w krajach o różnym stopniu rozwoju społeczno- 	praca z podręcznikiem, danymi statystycznymi, fotografiami	podręcznik, dostępne dane statystyczne i fotografie obrazujące omawiane zagadnienia, prezentacje multimedialne uczniów	uczniowie przygotowują prezentację na temat dostępu do usług edukacyjnych lub medycznych w różnych regionach świata

			<ul style="list-style-type: none"> – omawia znaczenie usług (edukacyjnych, zdrowotnych, finansowych i handlowej wymiany towarowej) w rozwoju społeczno-gospodarczym świata – charakteryzuje zróżnicowanie sektora usługowego na świecie – omawia strukturę usług w Polsce – przedstawia stopień zaspokojenia potrzeb na usługi podstawowe i wyspecjalizowane w państwach o różnym poziomie rozwoju gospodarczego 	<ul style="list-style-type: none"> gospodarczego – analiza danych statystycznych – interpretowanie informacji zawartych na zdjęciach – wykorzystanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w życiu codziennym – ocenianie zjawisk i procesów politycznych, społeczno-kulturowych oraz gospodarczych zachodzących w Polsce i w różnych regionach świata – kształtowanie umiejętności wyszukiwania i prezentowania informacji 			
34. Komunikacja na świecie	1	XII.3	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest komunikacja – omawia znaczenie usług komunikacyjnych (transportu i łączności) w rozwoju społeczno-gospodarczym świata 	<ul style="list-style-type: none"> – formułowanie prawidłowości odnoszących się do znaczenia komunikacji w krajach o różnym stopniu rozwoju społeczno-gospodarczego – analiza danych statystycznych – odczytywanie informacji zawartych na mapach 	praca z podręcznikiem, danymi statystycznymi, mapami tematycznymi	podręcznik, dostępne dane statystyczne, mapy tematyczne	
35. Wady i zalety różnych rodzajów transportu	1	XII.4	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia rodzaje transportu – omawia uwarunkowania rozwoju różnych rodzajów transportu w wybranych państwach świata i w Polsce – przedstawia wady i zalety różnych rodzajów transportu 	<ul style="list-style-type: none"> – rozwijanie zainteresowań geograficznych, budzenie ciekawości świata – analiza informacji zawartych na mapach – formułowanie twierdzeń o podstawowych prawidłowościach dotyczących funkcjonowania środowiska geograficznego (np. zależność rozwoju danego środka transportu od panujących warunków przyrodniczych) 	praca z podręcznikiem, internetem, danymi statystycznymi, mapami tematycznymi, praca z atlasem	podręcznik, dostępne dane statystyczne, mapy tematyczne, atlas geograficzny, komputer z dostępem do internetu	
36. Turystyka na świecie	1	XII.5, XII.3	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest turystyka – określa czynniki 	<ul style="list-style-type: none"> – rozwijanie zainteresowań geograficznych, budzenie ciekawości świata – podejmowanie refleksji nad 	praca z podręcznikiem, fotografiami i różnymi materiałami (plakaty, foldery) obrazującymi	zdjęcia obiektów turystycznych w Polsce i na świecie, dane statystyczne dotyczące zmian natężenia	uczniowie przygotowują prezentacje, plany podróży do wybranych miejsc na świecie (miejsca na świecie, które odwiedzili lub chcieliby zwiedzić); temat

			wpływające na rozwój turystyki – definiuje pojęcie <i>monokulturaturystyczna</i> – przedstawia znaczenie usług turystycznych w rozwoju społeczno-gospodarczym świata – wskazuje na mapie wybrane regiony turystyczne świata	pięknem i harmonią świata przyrody, krajobrazów przyrodniczych i kulturowych oraz osiągnięciami cywilizacyjnymi ludzkości – formułowanie twierdzeń o podstawowych prawidłowościach dotyczących atrakcyjności wybranych regionów turystycznych świata – analiza wykresów, danych statystycznych – posługiwanie się mapą – rozwijanie umiejętności komunikacji i pracy w grupie	różne regiony turystyczne na świecie, zajęcia terenowe, praca z mapą, wykresami, danymi statystycznymi, praca w grupie (przygotowanie folderu reklamowego)	ruchu turystycznego, prezentacje uczniów przedstawiające ich własne podróże, karty pracy na zajęcia terenowe, mapy, wykresy, dane statystyczne	może być realizowany w terenie, np. podczas zwiedzania miasta, parku czy muzeum
Dział 7. CZŁOWIEK A ŚRODOWISKO GEOGRAFICZNE							
37. Relacje człowiek – środowisko. Rozwój zrównoważony	1	XIII.8	Uczeń: – wyjaśnia pojęcia: <i>środowiskonaturalne, geograficzne, antropogeniczne, zdegradowane</i> – definiuje środowisko przyrodnicze jako system – omawia miejsce człowieka w środowisku – wyjaśnia, czym jest rozwój zrównoważony – omawia konflikty interesów w relacji człowiek–środowisko	–podejmowanie refleksji nad pięknem i harmonią świata przyrody, krajobrazów przyrodniczych i kulturowych oraz osiągnięciami cywilizacyjnymi ludzkości – formułowanie twierdzeń o podstawowych prawidłowościach dotyczących funkcjonowania środowiska geograficznego – wykorzystanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w życiu codziennym zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju – rozumienie zasad racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody i zachowania dziedzictwa kulturowego – wyjaśnianie podstawowych relacji między elementami przestrzeni geograficznej w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej – umiejętność prowadzenia	praca z podręcznikiem, praca indywidualna i w grupie	podręcznik, komputer z dostępem do internetu	uczniowie przeprowadzają dyskusję dydaktyczną na temat różnych postaw wobec relacji człowiek-środowisko

				merytorycznej dyskusji i przedstawiania swoich poglądów			
38. Przyczyny powstawania smogu oraz jego wpływ na życie i działalność człowieka	2	XIII.1	Uczeń: – tłumaczy znaczenie atmosfery – wyjaśnia wpływ działalności człowieka na atmosferę (globalne ocieplenie, dziura ozonowa, kwaśne opady i mgły) – definiuje, czym jest smog, omawia smog londyński i fotochemiczny – proponuje sposoby zapobiegania powstawaniu smogu	– przewidywanie skutków działalności gospodarczej człowieka w środowisku geograficznym – krytyczne, odpowiedzialne ocenianie przemian środowiska przyrodniczego oraz zmian społeczno-kulturowych i gospodarczych – rozumienie zasad racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody i zachowania dziedzictwa kulturowego – proponowanie rozwiązań, przedstawianie swojego stanowisk – umiejętność wykorzystania zdobytej wiedzy geograficznej w życiu codziennym	praca z podręcznikiem, z artykułami z czasopism naukowych oraz z prasy codziennej, korzystanie z raportów smogowych dostępnych w internecie	podręcznik, dane pochodzące z internetu oraz prasy	uczniowie przygotowują prasówkę dotyczącą zanieczyszczeń atmosfery; przeprowadzają akcję ekologiczną wśród uczniów szkoły lub mieszkańców najbliższej okolicy, proponując im zmiany w codziennym życiu mające na celu ograniczenie występowania smogu
39. Zmiany w hydrosferze spowodowane budową wielkich inwestycji hydrologicznych	1	XIII.2	Uczeń: – omawia wpływ wielkich inwestycji hydrologicznych na środowisko geograficzne	– przewidywanie skutków działalności gospodarczej człowieka w środowisku geograficznym – krytyczne, odpowiedzialne ocenianie przemian środowiska przyrodniczego oraz zmian społeczno-kulturowych i gospodarczych – rozumienie zasad racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody i zachowania dziedzictwa kulturowego – kształtowanie umiejętności argumentowania i korzystania z różnych źródeł informacji	praca z podręcznikiem, ze zdjęciami satelitarnymi	podręcznik, komputer z dostępem do internetu, zdjęcia satelitarne	uczniowie korzystają z programu Google Earth; przeprowadzają w klasie dyskusję lub analizę SWOT na temat plusów i minusów budowy wielkich inwestycji hydrologicznych
40. Wpływ rolnictwa na środowisko przyrodnicze	1	XIII.3	Uczeń: – omawia wpływ działalności rolniczej na środowisko przyrodnicze – wyjaśnia, czym są: monokultura rolna, płodozmian, eutrofizacja,	– przewidywanie skutków działalności gospodarczej człowieka w środowisku geograficznym – krytyczne, odpowiedzialne ocenianie przemian środowiska przyrodniczego	praca z podręcznikiem, ze zdjęciami satelitarnymi, praca w grupach – przygotowanie plakatu, działania projektowe	podręcznik, komputer z dostępem do internetu, zdjęcia satelitarne	uczniowie podczas codziennych zakupów przykładają większą wagę do czytania etykiet na produktach; przygotowują plakat, który ma promować wśród rolników proekologiczne rozwiązania

			zabiegi melioracyjne i polder	oraz zmian społeczno-kulturowych i gospodarczych – rozumienie zasad racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody i zachowania dziedzictwa kulturowego – analiza i interpretacja zdjęć satelitarnych – dostrzeganie interdyscyplinarnego charakteru geografii (nawiązanie do historii) – rozwijanie umiejętności pracy w grupie, działania projektowe			
41. Wpływ przemysłu na środowisko przyrodnicze	2	XIII.4	Uczeń: – określa wpływ przemysłu na stan zanieczyszczenia atmosfery i hydrosfery – przedstawia wpływ górnictwa na środowisko przyrodnicze na przykładzie kopalni odkrywkowych i głębinowych kopalni w Polsce i na świecie – wyjaśnia, czym jest rekultywacja terenów pogórnich	– przewidywanie skutków działalności gospodarczej człowieka w środowisku geograficznym – krytyczne, odpowiedzialne ocenianie przemian środowiska przyrodniczego oraz zmian społeczno-kulturowych i gospodarczych – rozumienie potrzeby racjonalnego gospodarowania w środowisku geograficznym zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz konieczności rekultywacji i rewitalizacji obszarów zdegradowanych – rozumienie zasad racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody i zachowania dziedzictwa kulturowego – kształtowanie umiejętności prowadzenia obserwacji (w terenie lub eksponatów skał)	praca z podręcznikiem, z dostępem do internetu, zajęcia terenowe, metoda pokazowa – eksponaty węgla kamiennego i brunatnego (porównanie ich wyglądu, kruchości)	podręcznik, komputer z dostępem do internetu, karty pracy do zajęć terenowych, eksponaty skał (węgiel kamienny i brunatny)	temat ten może zostać zrealizowany w terenie, np. na w pobliżu kopalni lub na terenach zrehabilitowanych
42. Wpływ usług na środowisko przyrodnicze	1	XIII.5, XIII.6	Uczeń: – omawia wpływ dynamicznego rozwoju turystyki na środowisko geograficzne – podaje możliwości stosowania w turystyce zasad zrównoważonego	– przewidywanie skutków działalności gospodarczej człowieka w środowisku geograficznym – krytyczne, odpowiedzialne ocenianie przemian środowiska przyrodniczego oraz zmian społeczno-	praca z podręcznikiem, danymi statystycznymi, analiza różnych źródeł informacji (np. fotografie), pogadanka (dzielenie się własnymi doświadczeniami)	podręcznik, komputer z dostępem do internetu	uczniowie dzielą się swoimi obserwacjami z podróży (jak turystyka wpływa na środowisko przyrodnicze, wysokość cen w sklepach, organizację życia społecznego)

			rozwoju – przedstawia wpływ transportu na warunki życia ludności i środowisko przyrodnicze	kulturowych i gospodarczych – rozumienie zasad racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody i zachowania dziedzictwa kulturowego – formułowanie prawidłowości, rozbudzanie ciekawości świata			
43. Zmiany krajobrazu kulturowego wskutek działalności gospodarczej	2	XIII.7	Uczeń: – wyjaśnia, czym jest krajobraz kulturowy – podaje przykłady degradacji krajobrazu kulturowego miast i terenów wiejskich – przedstawia, co oznacza planowanie przestrzenne, omawia jego rolę w kształtowaniu i ochronie krajobrazu kulturowego – wskazuje możliwości własnych działań służących ochronie krajobrazów kulturowych Polski	– podejmowanie refleksji nad pięknem i harmonią świata przyrody, krajobrazów przyrodniczych i kulturowych oraz osiągnięciami cywilizacyjnymi ludzkości – docenianie znaczenia wiedzy geograficznej w poznawaniu i kształtowaniu przestrzeni geograficznej – rozumienie potrzeby racjonalnego gospodarowania w środowisku geograficznym zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz konieczności rekultywacji i rewitalizacji obszarów zdegradowanych – rozumienie zasad racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody i zachowania dziedzictwa kulturowego – korzystanie z planów, tekstów źródłowych (akty prawa), zdjęć satelitarnych i lotniczych oraz źródeł geoinformacyjnych w celu zdobywania i przetwarzania informacji – rozwijanie umiejętności prowadzenia obserwacji w terenie oraz pracy w grupie	praca z podręcznikiem, praca ze źródłem geoinformacyjnymi, pogadanka, zajęcia terenowe	podręcznik, komputer z dostępem do internetu, karta pracy na zajęcia terenowe	lekcję można przeprowadzić w pracowni komputerowej, wówczas uczniowie wykonują zadanie w parach lub samodzielnie przy komputerze; lekcję można przeprowadzić także w terenie – uczniowie znajdują przykłady zaburzenia ładu przestrzennego w najbliższej okolicy
44. Działania na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego	2	XIII.9	Uczeń: – wyjaśnia, czym zajmuje się ochrona środowiska przyrodniczego – podaje przykłady	– podejmowanie refleksji nad pięknem i harmonią świata przyrody, krajobrazów przyrodniczych i kulturowych oraz	praca z tekstem źródłowym (akty prawa), praca w grupach – wykonanie plakatu, mapy pojęć, zajęcia	podręcznik, karty pracy do zadań terenowych, Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, Ustawa z dnia 9	temat ten można zrealizować w terenie, odwiedzając wybraną formę ochrony przyrody, znajdującą się w okolicy

			<p>procesów rewitalizacji obszarów zdegradowanych i proekologicznych rozwiązań w działalności rolniczej, przemysłowej i usługowej podejmowanych na wybranych obszarach, w tym cennych przyrodniczo</p> <p>– wymienia formy ochrony przyrody na świecie i w Polsce</p> <p>– wymienia organizacje międzynarodowe i pozarządowe działające na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego</p>	<p>osiągnięciami cywilizacyjnymi ludzkości – docenianie znaczenia wiedzy geograficznej w poznawaniu i kształtowaniu przestrzeni geograficznej</p> <p>– formułowanie twierdzeń o podstawowych prawidłowościach dotyczących funkcjonowania środowiska geograficznego</p> <p>– rozumienie potrzeby racjonalnego gospodarowania w środowisku geograficznym zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz konieczności rekultywacji i rewitalizacji obszarów zdegradowanych – umiejętność korzystania z tekstów źródłowych (akty prawa)</p> <p>– rozwijanie umiejętności prowadzenia obserwacji w terenie oraz pracy w grupie</p>	terenowe	października 2015 r. o rewitalizacji, Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody	
45. Mój ślad na Ziemi wpływa na stan środowiska przyrodniczego	1	XIII.10	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia swój codzienny wpływ na stan środowiska przyrodniczego</p> <p>– wskazuje, jak oszczędzać energię i wodę oraz jak produkować mniej odpadów</p> <p>– omawia ideę <i>zero waste</i> oraz zasadę 5R – określa swój ślad węglowy</p> <p>– wyjaśnia, co oznacza stwierdzenie „Myśl globalnie – działaj lokalnie”</p>	<p>– podejmowanie refleksji nad pięknem i harmonią świata przyrody, krajobrazów przyrodniczych i kulturowych oraz osiągnięciami cywilizacyjnymi ludzkości</p> <p>– docenianie znaczenia wiedzy geograficznej w poznawaniu i kształtowaniu przestrzeni geograficznej</p> <p>– wykorzystanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w życiu codziennym zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju</p> <p>– wyjaśnianie podstawowych relacji między elementami przestrzeni geograficznej w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej</p> <p>– korzystanie z różnych</p>	praca z podręcznikiem, z internetem, praca w grupie – stworzenie gazetki „Rady na Odpady”, dyskusja dydaktyczna, dzielenie się swoimi doświadczeniami	podręcznik, komputer z dostępem do internetu	przykładowe źródła internetowe: http://zero-waste.pl https://calculator.carbonfootprint.com https://www.sos.wwf.pl

				źródeł informacji –argumentowanie swojego zdania, wyrażanie własnej opinii			
--	--	--	--	---	--	--	--

Realizacja materiału obejmuje 45 tematów, przeznaczonych do realizacji na 54 jednostkach lekcyjnych (w tym propozycje zajęć terenowych).
Pozostałe godziny są przeznaczone na sprawdzanie wiadomości uczniów.